

Kerkmozaïek

Maandblad van de Verenigde Protestantse Kerk in België

Verenigde Protestantse
Kerk in België

www.vpk.be

Nr 11 • november 2015 • 37ste jaargang • verscheint niet in augustus • p.408.654

De aarde op stoom

Nr. 11 | november 2015 |
37ste jaargang |
verschijnt niet in augustus |
P 408.654

De aarde op stoom

*Verenigde Protestantse
Kerk in België*
vpkb.be

Inhoud

Schriftwerk / Woord van de voorzitter

Jan van den Berg: Vreemde streken - de verandering van het klimaat	blz. 3
Steven H. Fuite: overdenking Scheppingszondag	blz. 4

In het vizier: De aarde op stoom

Rob van Drimmelen: Klimaat en Kerk	blz. 6
Marc Lenders: Klimaatverandering: vragen aan de protestantse theologie	blz. 7
Françoise Nimal: Ethische perspectieven... document <i>Fédération Protestante de France</i>	blz. 10
Rob van Drimmelen: Jezus, het weer en het klimaat	blz. 11
Pascal Bararingaya: Klimaat, milieu en Rwanda	blz. 12
Mary Anne Plaatjies van Huffel: Klimaatverandering en de VGKSA	blz. 13
Greet Heslinga: Eckerk: duurzaamheid en ecologische rechtvaardigheid	blz. 14
Werkgroep Kerk in de Samenleving: Scheppen is ruimte geven én scheiden	blz. 16
Greet Heslinga: Eckerk overhandigt klimaatdossier aan Joke Schauvliege	blz. 20

Coördinatie Bezinning en Dialoog

Peter Tomson: Jezus en Paulus over de beloning van voorgangers	blz. 21
--	---------

Nederlandstalige communautaire coördinatie

Maria Euwema: ProJOP-nieuws	blz. 22
-----------------------------	---------

Uw bijzondere aandacht voor

Annet Sinnema: Echte vrede wordt van binnenuit geboren	blz. 23
Werkgroep MiSaG: Vluchtelingencrisis	blz. 24
Johan Temmermanb: Nieuws uit de Faculteit	blz. 25

Nieuws uit de Synodale raad

blz. 5 en 26

Advertentie

blz. 27

Uit de redactie

In de aanloop naar de VN-klimaatop die van 30 november tot en met 11 december in Parijs wordt gehouden is de opwarming van de aarde, naast thema's als armoede, oorlog en de vluchtelingencrisis, al wekenlang dagelijks in het nieuws. Klimaat is echter geen deelgebied, het gaat de hele aarde en – dus – de hele mensheid aan.

Mooie woorden klinken er genoeg. Maar zijn we écht minder auto gaan rijden sinds we weten dat VW en andere autofabrikanten hebben gesjoemeld met hun software? En liggen we werkelijk wakker van het kappen van regenwouden ver van ons warm gestookte huis? Recent onderzoek wees uit dat hoe hoger mensen opgeleid zijn, hoe minder ze hun vuilnis selecteren. Hoe zullen we ooit in staat zijn grote stappen te zetten als we het kleine al niet doen?

De werkgroep Kerk in de Samenleving heeft zowel voor deze aflevering van Kerkmozaïek, als ook voor haar Franstalige tegenhanger Mosaïque, naar aanleiding van de klimaatop een aantal artikelen aangeleverd. Dit omdat we – om met de werkgroep te spreken – als kerken en Christenen een historische verantwoordelijkheid dragen voor een respectvolle omgang met Gods Schepping.

Namens de redactie,
Annet SINNEMA.

Vreemde streken – de verandering van het klimaat

Ons klimaat gaat veranderen, je hoort het iedereen zeggen. Het hangt er van af waar je woont.

In welke streek zogezegd. De opwarming van de aarde zorgt voor heel wat ongemak. Onze noorderburen voelen nu al het water in hun schoenen lopen. Vroeger was Holland een zompige massa natte klei. Maar vroeg of laat zal het onderlopen. Daar helpt geen tweede Deltaplan een oplossing aan. Het is gedaan met ons klimaat. In andere streken is het te droog. In het zuiden van Brazilië is er tekort aan water. De waterbassins staan voor een goed deel droog. In de miljoenenstad São Paulo wordt her en der het water gerantsoeneerd. De kostprijs van het water gaat omhoog. Gek is dat, de één zijn dood is de ander zijn brood.

Het woord *klimaat* stamt uit het Griekse *klíma*, dat waarachtig ook nog drie keer in het Nieuwe Testament voorkomt. Het is de reislustige apostel Paulus, die in zijn brieven het woord gebruikt: in Romeinen 15:23, 2 Korintiërs 11:10 en Galaten 1:21. Hij reisde door vreemde streken (*klímata*): Achaje, Syrië en Cilicië en zo veel meer. Van Syrië horen we de laatste tijd te veel, want er heerst aldaar een onaangenaam klimaat. Moord en doodslag is aan de orde van de dag. Vandaar dat velen uit die streken deze kant opkomen. Zo gebruiken we het woord *klimaat* in overdrachtelijke zin. Het is de sfeer waarin wij leven en sterven. Ook dat klimaat is aan verandering onderhevig. En niet altijd in goede zin.

Dit nummer van *Kerkmozaïek* gaat over het klimaat. Met het oog op de naderende klimaatconferentie in Parijs een actueel onderwerp. Het klimaat is de gemiddelde weerstoestand gedurende een bepaalde minimale periode. Je zou daarin een zekere duurzaamheid verwachten.

Maar niets is tegenwoordig minder waar. Klimaatverandering heet dat, je hoort het iedereen zeggen. Waar zijn onze *weergaloze winters en zinderende zomers* (de titel van een mooi boek van de weerhistoricus Jan Buisman) gebleven? Als het klimaat echt gaat veranderen, dan veranderen onze gebieden in vreemde streken. En dat moeten we niet hebben. U bent gewaarschuwd. Lees dit nummer van *Kerkmozaïek*.

Met klimatologische groet,

Ds. Jan VAN DEN BERG,
predikant te Brasschaat.

Het decembernummer staat in het teken van de vluchtelingenstroom. Aan dit nummer zal de werkgroep Migratie, Samenleven en Geloven (MiSaG) meewerken. (Sluitingsdatum : 1 november 2015).

Overdenking van ds. Steven Fuite, uitgesproken tijdens de oecumenische viering ter gelegenheid van Scheppingszondag in de Sint Michiel- en Sint Goedelekedraal te Brussel op 7 september jl.

Beste zusters en broeders,

Dank dat u hier allen bent. Op uitnodiging van de Rooms-Katholieke, Orthodoxe en Anglicaanse Kerk en de Verenigde Protestantse Kerk in België. Als christenen zijn we samen en gaan, in elk geval in ons hoofd, op weg naar de grote VN-klimaatop in Parijs. In de tijd van het ontstaan van de bijbelse teksten was niet de natuur aan de mens, maar de mens aan de natuur onderworpen. Tegen díé achtergrond verkondigden de bijbelse schrijvers in het bevrijdende scheppingsverhaal dat God orde op zaken stelt. Voortaan liggen de verhoudingen anders. De mens krijgt de opdracht te *heersen* over al wat op aarde, onder de aarde en in de wateren leeft.

Die Bijbelse opdracht gaat vergezeld van een ontgoddelijking van de natuurlijke elementen. God heeft de mens de vrijheid gegeven, grenzeloze vrijheid; niet God, maar de mens geeft de dieren een naam. Wel, we hebben geheerst en zoveel méér dan dat. We hebben nieuwe dieren bedacht, rassen verrijnd, gekloond, dieren en gewassen genetisch gemani-puleerd... met een totaal nieuw pakket ethische vragen tot gevolg.

In de joodse en de christelijke traditie wordt de mens van hogerhand een bijzondere plaats in de schepping toegekend. Het blijkt een plek die hij heeft aangewend als een soort vrijgeleide om de schepping te objective-

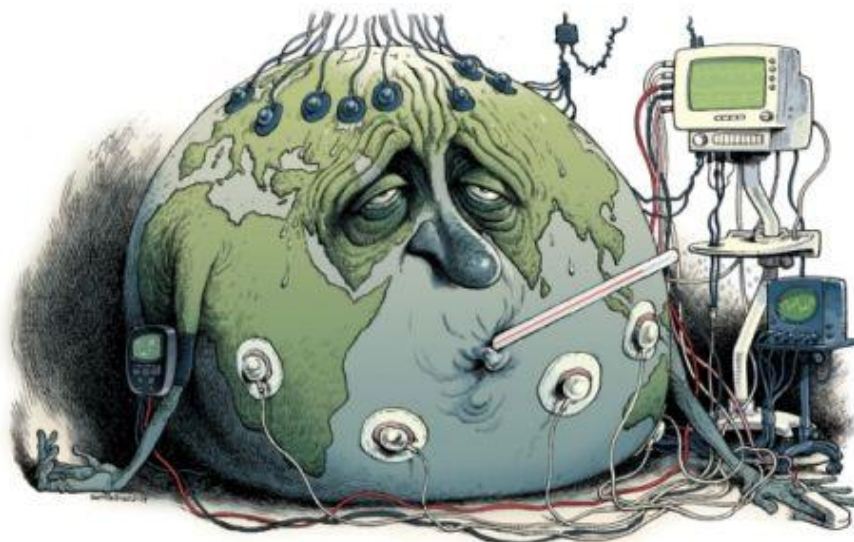
ren en te instrumentaliseren, naar eigen be-lieven te gebruiken en te misbruiken. De ge-volgen laten zich jaar op jaar voelen. Van-daag de dag is het niet de mens maar het leefmilieu dat bedreigd wordt en zo, op-nieuw, voor ons bedreigend wordt, zij het langs een heel andere weg, indirect. Niet door zijn overmacht, maar door de snelle af-takeling, in zijn kwetsbaarheid.

Het is de hoogste tijd de kwetsbare schepping te zien als een sacrament, een liefdevolle gave van God, die-zoals ook de Man van Nazareth, Beeld van God bij uit-stek – juist in haar kwetsbaarheid, een appèl op ons doet.

De schepping zucht. Fenomenen als ontbossing, uitputting van natuurlijke hulpbronnen, water- en luchtvervuiling, die ons - jammer genoeg - niet meer verbazen, slaan diepe wonden. De schepping wordt gekruisigd en in haar de Schepper, de Schepper van hemel en aarde. Dat is een heel grote uitspraak, maar helaas de reali-teit.

Wij, christenen, hebben *in de zorg voor deze aarde* God zélf lief te hebben, de Onnoembare, de Onzicht-bare, het geheim van en achter en onder en boven het leven, te koesteren. En we dóén dat ook. Dat we hier samen zijn in deze dienst is veelzeggend. We zijn op weg, de Rooms-Katholieke Kerk, de Anglicaanse Ge-meenschap, de Orthodoxe Kerk, de Verenigde Protes-tantse Kerk in België, sa-men met de Conferentie van Europese Kerken... In talrijke grote en kleine maar altijd betekenisvolle oecumenische en inter-religieuze initiatieven zijn ook wij op weg naar de klimaatop in Parijs, eind dit jaar. En we bemoedigen el-kaar.

Wij moeten voorop gaan in het willen horen, hoe de schepping zucht. En dan niet simplificeren hoe er één probleem is, waarvoor

we een oplossing moeten vinden. Maar erkennen dat *wij* een probleem zijn. Wij die gevraagd worden de samenhang te willen zien. Alles hangt met alles samen. Er is niet één probleem. Ecologische en sociale noden staan vaak haaks op elkaar.

De consument die bewust leeft wordt voor een verscheurende keuze geplaatst, biologische streekproducten of Fairtrade? De ecologische crisis is geen alleenstaand probleem maar is verbonden met de *humanitaire globale crisis* van de sociale ongelijkheid. Intussen neemt de zonde van de onverschilligheid ten aanzien van de kleinen die ten onder gaan niet af, de radicalisering daarentegen toe. Vele van onze verre naasten vonden en vinden een gewelddadige dood, in de zee, aan de grenzen van Europa, terwijl zij vluchten voor ander geweld, van diverse aard. De vluchtingencrisis heeft de laatste maanden inmiddels grote proporties aangenomen.

Wij christenen, leven van de hoop, van het grote verhaal van kruis en opstanding. Doven kunnen horen, stommen kunnen spreken. '*Effata! Ga open!*' En misschien dat door al de moderne uitdagingen het besef naar boven komt, de ogen ervoor open gaan dat de schepping nooit af is. Precies zoals het bij oude schepingsverhaal absoluut niet om toveren gaat, maar om schéding maken, telkens weer, te schéppen, orde uit de chaos toveren. Dat werk is nooit af.

Door hier te zijn vandaag erkennen wij de verzuchtingen van de schepping en de schepselen te willen horen. Dat wij zien en willen zien, dat ons de ogen opengaan. Laten we ook nu de Heer prijzen, Hem loven voor zijn trouw en goedheid, Hem danken voor wat Hij geeft. Laten wij, deze dagen in de aanloop naar de klimaatop in Parijs, dankbaar zijn voor deze aarde en voor wat en wie haar bewoont. En bidden, bidden dat velen met eerbied voor het leven en samenleven, de dreigingen onder ogen willen zien, God en onze naaste liefhebben, en dus zélf mensen worden, ware mensen, die concrete daden stellen tegen de blijvende onheilspellende dreiging. Samen met vele medestanders kunnen we van onze zieke, mishandelde en gekneusde aarde opnieuw Gods vruchtbare en gastvrije thuis maken, waar leven is voor al wat leeft.

Wij danken God voor deze nog steeds prachtige aarde, houden vol dat het één groot land van belofte is en gaan samen met eender wie op weg naar een wereld waarin de onderlinge verbondenheid van mens tot mens, van mens tot moeder aarde, meer en meer uit de chaos zichtbaar wordt.

Soli Deo Gloria!
Amen

Ds. Steven H. FUIITE,
Voorzitter Synodale Raad.

Nieuws uit de Synodale Raad

Synodebureau

We hebben het enige tijd met twee vacatures moeten doen, een tijd waarin het Synodebureau in de praktijk bestond uit de voorzitter van de Synodale Raad en zijn secretaresse. Een hartelijk woord van dank voor het ervaren begrip dat niet alle taken even vlug konden worden uitgevoerd in de lastige periode van onderbemensing. We zijn bijzonder blij te kunnen melden dat per 1 oktober 2015 op de onlangs vacant geworden plaats van administratief secretaris mw. Debby Lauwers kon worden benoemd en dat m.i.v. dezelfde datum mw. Patricia Gillain als nationaal diacon kon worden aangesteld.

Juridische adviescommissie ARPEE

Sinds kort is de VPKB-delegatie in deze commissie weer compleet en wordt nu gevormd door mr. Anke van Bergeijk, mr. Alain Couturier en mr./ds. Marc Schippers.

Werkgroep Constitutie & Kerkorde, stand van zaken

Al vele jaren lopen de Constitutie en Kerkorde achter doordat niet alle synodebesluiten hierin werden verwerkt. De Werkgroep Constitutie en Kerkorde kon onlangs het voorbereidende werk m.b.t. een te actualiseren Constitutie afronden en had over de uitkomst ervan een overleg met de Synodale Raad.

Binnenkort, en ter voorbereiding van de synodevergadering van november 2016, zal een geactualiseerde versie van de Constitutie verschijnen waarin alle synodebesluiten tot en met deze van november 2014 zijn verwerkt.

In afwachting van de definitieve goedkeuring door de Synodevergadering in november 2016, wordt de bijgewerkte Constitutie voor een bepaalde periode ter commentaar voorgelegd. Vervolgens zullen de eventueel ontvangen opmerkingen worden verwerkt, waarna ruim zes maanden voor de zitting van de Synode in november 2016 het geheel volgens de geëigende procedure aan de Synode wordt voorgelegd.

De Werkgroep vervolgt intussen zijn werkzaamheden en stort zich nu op de eveneens broodnodige actualisering van onze Kerkorde.

Klimaat en Kerk

Op 30 november begint in Parijs een cruciale vergadering van de Verenigde Naties over klimaatverandering. Er staat veel op het spel. Klimaatverandering als gevolg van de uitstoot van broeikasgassen dreigt onomkeerbare en desastreuze gevolgen te krijgen. Over al dit soort zaken horen en lezen we deze dagen veel in de media. Dat hoeft in een blad als Kerkmozaïek niet nog eens herhaald te worden. In het nummer dat voor u ligt, vindt u echter wel een aantal bespiegelingen die een spade dieper willen steken. Als kerken en Christenen hebben we immers een historische verantwoordelijkheid voor de situatie waarmee we ons nu geconfronteerd zien.

Maat houden getuigt van wijsheid

Te vaak en te lang hebben we in onze theologie benadrukt dat de mens, als de kroon op de Schepping, ook als heerser over die Schepping kan en moet fungeren. Volgens zo'n antropocentrische visie heeft God alles geschapen ter wille van de mensen. Hierdoor is veel mis gegaan. Pas later zijn we gaan beseffen dat de mens onderdeel is van de Schepping als geheel en dat het verbond dat God met ons sloot de gehele Schepping omvat (zie bijvoorbeeld Jesaja 24:4-6 en Romeinen 8:18-25). Dit zou moeten leiden tot een meer bescheiden, respectvolle en dienende opstelling. Een tweede belangrijke reden waarom kerken een speciale rol hebben in het debat over klimaatverandering is dat de uitdagingen waarvoor wij ons gesteld zien niet alleen van technische en economische aard zijn. De opwarming van de aarde is uiteindelijk ook een cultureel, moreel en spiritueel probleem. Het gaat er immers om hoe wij in het leven staan. Materiële en immateriële zaken zijn nauw met elkaar verbonden. 'Leven en overvloed' (Johannes 10:10) is wat anders dan ongebreidelde economische groei. Meer kwantiteit leidt niet altijd tot meer kwaliteit. Met bijna alle andere religies deelt het Christelijk geloof de erkenning dat maat houden en het erkennen van grenzen getuigt van wijsheid. Verwijzingen naar de *manna economie* van het volk Israël in de woestijn, en naar de Sabbat, het Sabbatjaar en het Jubeljaar zouden hier moeten volstaan.

Klimaatverandering heeft ook te maken met gerechtigheid

Wanneer we klimaatverandering in zo'n bredere context zien, wordt ook duidelijk dat respectvolle omgang met Gods Schepping niet losgekoppeld kan worden van het streven naar vrede en gerechtigheid. Het conciliar proces van de jaren negentig heeft ons geleerd dat zo'n holistische visie nodig is. De schaarste aan drinkwater (en andere grondstoffen) leidt nu al tot conflicten en bedreiging van de vrede in een aantal delen van de wereld. Klimaatverandering heeft ook te maken

met gerechtigheid want de armen in de wereld lijden meer onder de gevolgen ervan dan de rijken. Daarenboven is het bewaren van de Schepping ook een zaak van gerechtigheid ten opzichte van toekomstige generaties. In dit verband wordt in toenemende mate de term 'klimaatgerechtigheid' gebruikt.

De kerken bewegen

Om dit soort redenen zijn kerken over de hele wereld bezig met het klimaat, meestal in nauwe samenwerking met bredere maatschappelijke bewegingen. Op mondiaal staat bij de Wereldraad van Kerken het milieu al sinds 1974 op de agenda. Later werd het klimaat daaraan toegevoegd. De Orthodoxe kerken hebben een lange traditie van aandacht voor milieu en klimaat, en Paus Franciscus publiceerde afgelopen zomer de inspirerende encycliek *Laudato Si*. In Europa hebben vele mensen zich letterlijk in beweging gezet en zijn op weg gegaan, in een pelgrimage, naar Parijs. De eersten begonnen de afgelopen zomer al te wandelen in Noorwegen. In Nederland begon de klimaatloop in september. Voor deelnemers die vanuit het hoge Noorden door Duitsland wandelen, organiseerde de Conferentie van Europese Kerken in oktober een conferentie met inspirerende sprekers. In onze buurlanden is de Fédération Protestante de France zeer actief en in Nederland fungeert de Raad van Kerken als spin in het web. In de kathedraal van Brussel vond in september een mooie oecumenische dienst plaats als voorbereiding op de conferentie in Parijs. De VPKB heeft een Scheppingszondag ingevoerd en op lokaal niveau besteden VPKB gemeenten aandacht aan het klimaat.

De kerken bewegen. En de politici straks in Parijs?

Rob VAN DRIMMELEN

Klimaatverandering: vragen aan de protestantse theologie

Sinds meerdere maanden krijgt de kwestie van de klimaatverandering bijzondere media-aandacht. Dit interesse weerspiegelt zich in, en voedt de bewustwording van de publieke opinie en de politieke beleidsmakers. Niet alleen bij ons maar overal in de wereld. In de komende weken zal dit interesse zich richten op de wereldklimaatconferentie, die van 30 november tot 11

december gehouden zal worden te Parijs. De doelstelling daar zal zijn, de noodzakelijke maatregelen te nemen voor het terugdringen van de uitstoot van de klimaatopwarmende CO₂-gassen. In het rapport van 2014 vat het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) de situatie waarmee de wereldbevolking wordt geconfronteerd, als volgt samen: *Sinds de jaren 1950 is de klimaatopwarming duidelijk, veel veranderingen zijn waargenomen zonder voorafgaandelijke voorbeelden sedert tientallen jaren, zelfs sinds duizenden jaren. De atmosfeer en de oceaan zijn opgewarmd, de ijskap is aan het smelten, het niveau van de zeeën is aan het stijgen en de concentratie van de opwarmingsgassen is toegenomen.*

De ontwikkeling van deze emissiegassen van CO₂ laat zonder twijfel zien dat, zonder drastische vermindering van deze uitstoot, wij in 2050 de limiet zullen overschrijden van 2 °C, die de regeringen, bijeengekomen in 2009 in Kopenhagen, vastgelegd hadden. Door deze grens te overschrijden, zal de mensheid geconfronteerd worden met een situatie die zich zowel op het vlak van het klimaat, als economisch, sociaal en geopolitiek snel onbeheersbaar zal tonen. Laten we niet vergeten dat de burgeroorlog in Syrië voorafgegaan is door 4 jaar droogte.

Wat ons is toevertrouwd

De uitdaging waar onze generatie voor staat, roept vragen op waaraan de Kerken zich niet kunnen onttrekken. Zo belijden allen een Schepper-God van hemel en aarde, niet alleen verwijzend naar het universum dat ons overstijgt, maar ook vooral naar de aarde waarvoor de mensheid de zorg en het verantwoord beheer van haar rijkdom heeft toevertrouwd gekregen.

Op de verantwoordelijkheidsvraag, geeft het IPCC een antwoord door het eerste rapport van het IPCC, uitgegeven in 1990, te vergelijken met dat van 2014. Men leest er dat het zekerheidspercentage volgens welke *de vaststelling dat de menselijke activiteit de belangrijkste reden is voor de opwarming*, van 66% naar 95% is gegaan. Als men uitgaat van deze vaststelling, gebaseerd op 25 jaar onderzoek dat steeds meer verfijnd is, is het zoeken naar oplossingen van de problemen, veroorzaakt door de klimaatsopwarming, zich bewust van de *menselijke activiteit*. Deze menselijke activiteit vindt plaats op heel veel terreinen. Het onderzoek naar een oplossing gaat onvermijdelijk gepaard met een zo nauwkeurig mogelijk bepalen van wie wat doet.

Het westers model onder kritiek

In de Kerken bestaat een brede consensus over wat de belangrijkste oorzaak is van de klimaatstoornissen. Die oorzaak heeft een beginpunt, namelijk in het Westen, en drukt zich uit in een ontwikkelingsmodel, dat werd ingegeven bij de start van de industrialisering en dat dankzij de revolutie in de technische communicatie en informatie, zich over heel de planeet uitbreidt. Als die analyse klopt, zouden de Kerken die een actieve rol hebben gespeeld in het tot stand komen van de westerse maatschappij, de kans die zich voordoet, moeten grijpen en zich vragen moeten stellen over de plaats die de schepping inneemt in de geloof en leven van haar leden. Het geloof in God de Schepper komt, wat de geloofsleer van de Reformatorische Kerken betreft, op de eerste plaats in de belijdenissen. Daarmee hebben deze Kerken zich bewust in de traditie van de Kerken van de eerste eeuwen gevoegd (cf. de apostolische geloofsbelijdenis).

Belijdenissen toen

Die belijdenissen uit het begin van de Reformatie ontsnappen niet aan de historische context waarin ze geschreven zijn. Zo kan men vaststellen dat in deel II van de Belijdenis van La Rochelle (1559), die handelt over de *schepping, de voorzienigheid en de zonde*, drie van de vijf artikels over zonde gaan. Als men dan kijkt naar deel III, waar het gaat om *verlossing, eeuwige verkiezing en het werk van Jezus Christus*, stelt men vast dit deel, 42 pagina's beslaat en deel II slechts 16. Samen-gevat wil dat zeggen, dat heel de belijdenis rond de relatie zonde en verlossing draait. Dat is op zich niet verbazingwekkend, gezien de historische en bijzondere woelige context waarin deze belijdenis tot stand is gekomen en de centrale plaats die het persoonlijk heil innam voor de mensen van die tijd.

Een theologie van de schepping

Vandaag, nu we spreken over de klimaatcrisis, is de context veranderd. De verhouding tussen mens en natuur is het thema van een debat, waaraan de theologie moet deelnemen.

Een eerste constatering is m.i. dat de scheppings-theologie grotendeels verwaarloosd is geweest, in verhouding met de heilstheologie die in de geloofs-beleving van onze kerkleden een centrale plaats inneemt. Het sporadisch gebruik van het psalter uit Genève, is wat dat betreft verhelderend. Het gaat er niet om dat de scheppingstheologie de heilstheologie gaat vervangen. Waar het om gaat is dat er een juiste verbinding tussen beide theologieën wordt gevonden. Mochten wij vandaag de belijdenis opnieuw verwoorden, dan zouden wij eraan herinneren dat de schepping zelf deel uitmaakt van een historisch proces in de tussenruimtes, waarin de heilshistorie zich ontplooit. Het scheppingsverhaal is een goede boodschap. Calvin had het goed begrepen. *Status mundi in lăititia Dei fundatus est* (het bestand van de wereld heeft zijn fundament in Godsvreugde).

Maar die nabijheid van de natuur, die de mensen van de XVIde eeuw nog kenmerkte, zal in de volgende eeuwen minder worden. Pascal spreekt nog van zijn verbazing en zijn angst over *de oneindige grootheid van ruimten*, die hij niet doorgrondt. Descartes zal de heersende speculatieve filosofie van zijn tijd vervangen door een *praktische* filosofie die het de mens mogelijk moet maken *als heersers en eigenaars van de natuur* te zijn.

Vanaf dan is de schepping herleid tot een te manipuleren object. Voor een tijd zal God nog gezien worden als de klokkenmaker van de mechaniek van de kosmos, snel zullen de *eeuwen van de verlichting* de notie van *voortgang* ervoor in de plaats stellen. Deze notie van verantwoording zal de gestalte nemen van het huidige

economische groeimodel dat vandaag, door de klimaatopwarming waarvoor het verantwoordelijk is, in vraag wordt gesteld. De impasse waarvoor ons economisch model staat, roept een reeks vragen op die snel en nodig beantwoord moet worden. Sommige van die vragen zijn direct gericht aan de

Kerken doordat zij historisch verbonden zijn met een maatschappij, die dat economisch model bevordert heeft. Hebben wij niet te weinig onderscheidingsvermogen gehad, door de schepping, als de existentiële plaats in de relatie tussen God en mens, te aanvaarden als nog slechts een object voor analyse dat vervolgens door manipulatie onderworpen werd aan enkel het onverzadigde verlangen van de mens?

Tijdens de Renaissance, de periode van de Reformatie, werd de persoon gezien als subject dat zich vrij probeerde te maken van de middeleeuwse maatschappij, waarin iedereen volgens een door de Kerk vastgestelde orde leefde. Dit was een vorm van emancipatie. Een christen die zich beroept op de Reformatie, zal onder invloed hiervan verantwoordelijkheid opnemen waartoe hij geroepen is (de *vocatio* van Luther).

Een eerste vraag: zal de nadruk op het subject, als verantwoordelijke, niet het risico lopen zich te verliezen in het web van een consumptiemaatschappij, die eerst de individuele behoeften tracht te bevredigen?

Een tweede vraag: het feit alleen al dat wij zo weinig kritisch zijn ten opzichte van het model van de consumptiemaatschappij, weerspiegelt dat niet een verbasterd verstaan van het Evangelie?

Beide vragen zijn met elkaar verbonden. Om ze te beantwoorden is het noodzakelijk om zowel de belijdenis: *ik geloof in God de Schepper van hemel en aarde* opnieuw te overdenken en vervolgens de relationele dimensie, die het hart is van de evangelische boodschap, terug te vinden. Het gaat dan om de relatie van: God, Zoon en Heilige Geest(...). Beeld en gelijkenis zijn van

God weerspiegelen zich in een identiteit, die voltooid wordt in de relatie, die hij/zij op zal bouwen met zijn Schepper, zijn naaste en de schepping.

Tussen God en Zijn schepping staat de mens centraal. Daarom kan je de werkelijke strekking van de schepping niet verstaan zonder dat deze is belicht door de incarnatie van het Woord, het brandend hart van Gods liefde voor Zijn schepping. Andersom is eveneens waar, dat het verstaan van de theologie van het kruis veronderstelt dat men het plan van God in zijn beslissing om te scheppen heeft begrepen.

Vandaag doet de klimaatopwarming zich voor als een planetaire dreiging. Hoe gaan wij die als christenen beoordelen? Denk hierbij aan het woord van Jezus, gericht aan de religieuze leiders: *het aanschijn van de hemel herkent ge en beoordeelt ge, en bij de tekenen der tijden zijt ge onmachtig?* (Mt. 16, 3). De opstand van de natuur is in feite het resultaat van slecht bestuur. Wij kunnen ons als christenen niet onttrekken aan ons deel van de verantwoordelijkheid. Dit teken mag ons echter niet opsluiten in een verlamdend schuldgevoel, het moet verstaan worden als een geboden mogelijkheid om grondig onze levenswijze, onze relatie tot de schepping en tot onze nabije en verre naasten, te herzien. Van ons wordt verwacht dat wij ons inzetten voor *heel de bewoonde aarde* en dat wij werk maken van een nieuwe levensstijl.

Marc LENDERS

Zoekertje

Gratis toga

Gratis toga van een oudgediende
In zeer goede staat
Maat XL

*Pashokjes en meer inlichtingen :
Huis van het Protestantisme
Brogniezstraat 44 - 1070 Brussel
Tel. 02/511.44.71 (vragen naar Bea Baetens).*

Ethische perspectieven... in het document van de Federatie van Protestantse Kerken in Frankrijk

In welk opzicht stelt de ontwikkeling van het klimaat ons voor een ethische vraag? En... in welke mate zijn ook christenen, Kerken en in het bijzonder de protestantse instellingen daarbij betrokken? Om in de voorbereiding naar COP 21 het gesprek te bevorderen, heeft de Fédération Protestante de France (FPF = Federatie van Protestantse Kerken in Frankrijk) een document gepubliceerd over de klimaatverandering. Na een overzicht van de wetenschappelijke gegevens, die de omvang van de klimaatcrisis aantoont, wijst zij in dit verband op een drievoudige gerechtigheid (internationaal, intergenerationeel en sociaal). Ook wijst zij op de noodzaak van een dwingend mondiaal akkoord. Hiervoor geeft het document van de FPF enkele sterke ethische overwegingen. Hierbij geef ik enkele door.

Onze blik wijzigen

De problematiek van klimaatverandering is gebaseerd op kennis, die hoogdringend gedeeld moet worden. Naast de fysische realiteit van de klimaatverandering, laat zij zien hoe dit te maken heeft met veel aspecten van de menselijke samenleving en met fundamentele oriëntatie. Klimaatverandering heeft te maken met fundamentele en essentiële politieke keuzen, eigenlijk met de verantwoordelijkheid van de verkozen politici. Globaal gezien, ontbreekt het hier meestal aan het nemen van initiatieven en is er op dit vlak onvoldoende gezag. Tegenover dit tekortschieten van de politieke beleidsvoerders, is het van belang om te werken aan een brede bewustwording, aan een kritische analyse, aan de verbeelding en aan een vorm van *opvoeding van het volk*. Daarnaast is ook een wereldvisie nodig, die de wereldwijde onderlinge afhankelijkheid en het gemeenschappelijk goed beaamt. Wat wij nodig hebben, is een fundamentele verandering - een omkering -

van onze manier van denken! Onze Protestantse Kerken en bewegingen kunnen hier een rol spelen door het zich eigen maken van een besef van algemeen belang. Zowel met betrekking tot klimaatverandering alsook in andere domeinen. Onze consumptiemaatschappijen staan voor een nieuwe uitdaging: niet langer gericht zijn op toename van materiële goederen, maar op behoefte. Dit verplicht tot een transformatie, een verandering, die gericht is op genoeg is genoeg. Daardoor kunnen, ondanks deze kwantitatieve reductie, individuen groeien in kwaliteit. Daarvoor moeten mensen zich in de maatschappij erkend en gerespecteerd voelen, inclusief hun sociale bijdrage en hun creatieve capaciteiten. Dit staat los van wat mensen bezitten of consumeren. Ook is het nodig de onvoorwaardelijke waardigheid van elke mens te erkennen en een grotere democratische inspraak aan te bevelen. Dit maakt de overgang van een consumptiemaatschappij naar een relatiesamenleving mogelijk: van hebben naar zijn.

Van consumptiemaatschappij naar relatiesamenleving...

om werktuigen te worden van een *ethische revolutie*, die binnen onze mogelijkheden ligt en die gebaseerd zal zijn op:

- dankbaarheid voor wat gegeven is;
- het opnemen van individuele en collectieve verantwoordelijkheid;
- het stimuleren van waarden zoals soberheid en delen.

Het gaat er niet om *ons heil te verdienen* of om *de wereld te redden*, door het opofferen van onze wijze van leven of onze plaats in de samenleving. Maar wèl om onze zorg door te geven aan de wereld, die ons is gegeven om deze samen te bewonen. Dit kan ons er toe bewegen om onze levenswijze of onze verhouding tot de wereld te wijzigen.

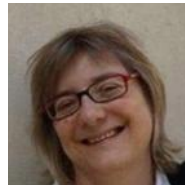
Het onvoorwaardelijke fundament is de genade van God

De Kerken en christelijke organisaties - en in het bijzonder de protestantse - hebben een bijzondere rol te spelen. Want de dankbaarheid voor wat gegeven is en het dragen van een gezamenlijke verantwoordelijkheid (solidariteit) vinden hun theologische basis in de genade van God. Deze is het onvoorwaardelijke fundament voor het kind van God zijn en haar dialectiek, die tot verantwoordelijkheid oproept (het is gave en opgave).

Door de aarde uit te buiten, begeven we ons op de weg van de zonde

De zorg voor de schepping en het zoeken naar gerechtigheid zijn de twee pilaren, waarop de theologie rust

om haar discours voor klimaatgerechtigheid te funderen. De klimaatverandering is het gevolg van een voorbijgaan aan de zorg voor de schepping, die de Schepper ons nochtans heeft toevertrouwd. Door haar te beschouwen als een object, haar hulpbronnen uit te buiten, ongeacht de prijs voor de mens zowel als voor elk levend wezen, begeven wij ons op de weg van de zonde. Gesprekken over klimaatgerechtigheid, gebaseerd op een bijbels geïnspireerde theologie van gerechtigheid, dienen uit te gaan van respect voor de waardigheid van *elk* menselijk wezen. Het fundamentele recht op een gezonde leefomgeving moet daarom worden verdedigd als een individueel recht.

Françoise NIMAL

- . COP21 - Van 30 november tot en met 11 december 2015 vindt in Parijs de 21ste jaarlijkse klimaatconferentie van de Verenigde Naties plaats: de zogenaamde COP21. COP staat voor de *Conference of Parties*. Hierbij komen alle partijen die onderdeel uitmaken van het UNFCCC, het klimaatverdrag van de Verenigde Naties, bijeen.
- . Document Klimaatsverandering FFPF - Dit kunt u downloaden op http://www.foyerdegrenelle.org/pdf/climat_dossier_FPF_juin2014.pdf

Jezus, het weer en het klimaat

Tegen de menigte zei hij:

“Wanneer jullie een wolk zien opkomen in het westen, zeggen jullie meteen dat er regen op komst is, en dat is ook zo. En wanneer jullie merken dat de wind uit het zuiden komt, zeggen jullie dat er hitte op komst is, en dat is ook zo. Huichelaars! De aanblik van de aarde en de hemel kunnen jullie duiden, hoe kan het dan dat jullie deze tijd niet kunnen duiden?” (Lucas 12:54-56)

In de tijd van Jezus had je nog geen weerbericht aan het einde van een nieuwsuitzending. Ook de (voor fietsers) uiterst nuttige website met de buienradar bestond toen nog niet. Toch hadden de mensen in de Bijbelse tijden al een zekere deskundigheid opgebouwd waar het ging om het voorspellen van het weer op korte termijn. Wolken komende uit het westen brachten vaak regen en wind uit het zuiden zorgde voor hitte. Jezus had oog voor deze deskundigheid, maar in Zijn ogen lag de echte uitdaging niet in het voorspellen van het weer voor de volgende dag. Uiteindelijk gaat het om het *duiden van deze tijd*. Wat hebben we er aan als we het weer voor morgen kunnen voorspellen maar niet in staat zijn te begrijpen wat er op de langere termijn op het spel staat?

Al jaren waarschuwen meteorologen ons voor de gevolgen van de opwarming van de aarde. Deze gevolgen zijn al zichtbaar en merkbaar op eilanden in de Stille Zuidzee, in Zuid-Oost Azië, in Afrika, in het Caraïbisch gebied, op de Noordpool... In september maakte de Wereld Meteorologische Organisatie bekend dat 2014 het warmste jaar was dat ooit was gemeten op onze planeet. Sluiten we onze ogen voor deze ontwikkelingen en lopen we zo het risico als *huichelaars* te handelen? Kijken we alleen naar het weerbericht voor morgen of proberen wij de tekenen van deze tijd te duiden?

Rob VAN DRIMMELEN

Klimaat, milieu en Rwanda

Klimaatverandering houdt ook mensen in Rwanda bezig en er wordt bij ons dan ook nagedacht over de vraag hoe wij hiermee moeten omgaan en welke maatregelen nodig zijn. Eén van de maatregelen die al genomen is, betreft het verbieden van het gebruik van plastic zakjes. In ons land zijn zulke zakjes nu geschiedenis! Bovendien zijn maatregelen genomen om de invoer te verbieden van auto's die broeikasgassen produceren. Dit wordt gecontroleerd door de douane en men gaat zelfs de verkoopwinkels van auto's in om na te gaan of de wagens die aangeboden worden, wel voldoen aan de klimaatregels. Daarnaast worden alle voertuigen, die in het land gebruikt worden jaarlijks gecontroleerd om te zien of zij geen schadelijke gassen produceren. Als ze in orde zijn, ontvangen ze een certificaat. Dit gaat samen met maatregelen die genomen worden om het milieu te beschermen. Het is verboden bomen om te zagen of de bossen te vernielen. Eén dag per maand komen Rwandezen bijeen om samen gemeenschapswerk te verrichten. Dit is gebaseerd op *Umaganda*, een aloude gewoonte van gemeenschapdienst. De moderne *Umaganda* kadert nu ook in het beschermen van het milieu om zo een bijdrage te leveren aan het stopzetten van activiteiten die zouden kunnen bijdragen tot klimaatverandering. Burgers worden opgeroepen, zich te onthouden van ontbossing en veel aandacht te besteden aan herbebossing.

In dit kader heeft ook de Eglise Presbytérienne au Rwanda verschillende projecten opgestart voor het beschermen van het milieu en is zij heel actief op dit vlak. De bijdrage van onze Kerk is misschien indirect, maar wij onderschrijven de achterliggende gedachten volledig. In samenwerking met het Ministerie voor Onderwijs hebben wij een groot project in gang gezet om voor de keukens in onze scholen biogas te gebruiken. Zo kan vermeden worden dat de bossen vernield worden in een zoektocht naar brandhout.

Het zijn dit soort kleine initiatieven die genomen worden met het oog op klimaatverandering en het beschermen van het milieu. Hopelijk geeft dit een indruk van de wijze waarop deze vraagstukken worden benaderd in Rwanda en in onze Kerk.

Pascal BARARINGAYA,
Voorzitter van Eglise Presbytérienne au Rwanda

Praktische informatie

Als u ervaring hebt met Internet, zal het u niet moeilijk vallen, interessant materiaal te verzamelen over klimaatverandering en de rol van religieuze organisaties zoals christelijke kerken. Voor het Nederlands taalgebied zijn er bijvoorbeeld de webstekken van

- . de Raad van Kerken in Nederland (<http://www.raadvankerken.nl/>);
- . Kerk en Milieu (<http://www.kerkenmilieu.nl/>) en
- . Vlaanderen: Ecokerk: www.ecokerk.be of www.hetklimaatverandertookmij.be

Voor de Klimaatmars in Parijs worden op 29 november 500.000 mensen verwacht. Ook op 11/13 december zijn er allerlei activiteiten gepland in Parijs. Er worden vanuit België speciale treinen en bussen ingezet. Wilt u vanuit België mee naar de klimaatop in Parijs om daar met velen uw stem te laten horen aan de beleidsmakers? Op de fiets, met de trein of met de bus? Kijkt u dan op de webstek van de climate express (<http://nl.climate-express.be/>).

Wilt u advies inwinnen over de vraag hoe u de energiefactuur van uw kerk verlaagd kan worden en hoe u uw kerk kan veranderen in een *groene kerk*? Kijk dan eens op de webstek van SPIRIT - Energising Faith Communities (<https://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/en/projects/spirit>). SPIRIT is een project dat ondersteund wordt door de Europese Commissie. De Belgische partner in SPIRIT is 21 solutions (<http://www.21solutions.eu/?lang=nl>). Contact persoon is Alessandra Kegeliens (alessandra@21solutions.eu)

Klimaatverandering en de Verenigde Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika

Om te weten te komen hoe onze partnerkerken aankijken tegen het vraagstuk van klimaatverandering, vroeg de redactie van dit nummer van Kerkmozaïek om een korte bijdrage van de Verenigde Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika en van de Presbyteriaanse Kerk in Rwanda. De bijdrage uit Rwanda staat hiernaast.

De VGKSA

De VGKSA is niet rechtstreeks betrokken bij de klimaatop welke later dit jaar in Parijs plaatsvindt in Parijs. Zij heeft echter wel haar standpunten bepaald met betrekking tot de onderwerpen die daar aan de orde komen. Sommige van deze standpunten zijn uitgewerkt in het boekje *Een andere wereld dromen. Globalisering en gerechtigheid voor de mensheid en de aarde. De uitdaging van de Belijdenis van Accra voor de kerk* (verkrijgbaar via de WG Kerk in de Samenleving).

De positie van de VGKSA is geworteld in de Belijdenis van Belhar en de Verklaring van Barmen (1946). Daarin staat dat Jezus Christus de Heer is van de Kerk, van ons hele leven en van de schepping. In *Een andere wereld dromen* spreekt de VGKSA over onze ecologische verantwoordelijkheid in relatie tot gerechtigheid en in dat kader wordt het vraagstuk van klimaatverandering geplaatst. Tenslotte zijn degenen die het minst aan klimaatverandering hebben bijgedragen, de eerste slachtoffers daarvan.

Oikos

De VGKSA stelt voorop dat de aarde het gezamenlijke huis, oikos, is voor alle mensen. Als we in dat huis willen samenwonen, is het belangrijk dat we verantwoordelijkheid voor elkaar opnemen en eerlijk met elkaar omgaan. Wat betreft die verantwoordelijkheid is het belangrijk te beseffen dat de geïndustrialiseerde wereld primair verantwoordelijk is voor klimaatverandering. Gerechtigheid vereist dat die landen hun verantwoordelijkheden ook opnemen.

Voedsel en water

Volgens voorzichtige ramingen sterven elk jaar 3,5 miljoen kinderen aan honger en ondervoeding. Bijna 10.000 kinderen per dag zijn het slachtoffer van de ongerechtigheden van de wereld(wan)orde. Klimaatverandering zorgt nu al voor verminderde agrarische productie en voor het verlies aan bewerkbaar land. Dit zal in de toekomst alleen maar erger worden en het probleem van de honger zal alleen maar groter worden.

Ook wat betreft water hebben wij een probleem. Arme mensen in Zuid-Afrika kunnen hun watervoorziening niet betalen. Als gevolg daarvan is het al heel vaak gebeurd dat hun watervoorziening wordt afgesloten. Er worden nu watermeters geïnstalleerd, waarmee je vooraf moet betalen voor het water dat je afneemt. Voor arme mensen is dit onmogelijk omdat ze het geld daarvoor niet hebben. Volgens de VGKSA is toegang tot schoon water een zaak van gerechtigheid. Een bepaalde basishoeveelheid aan water (bijvoorbeeld 6.000 liter per jaar) moet gratis toegankelijk zijn voor iedereen. Voor het gebruik boven deze hoeveelheid moet de prijs betaalbaar zijn. De privatisering van de watervoorziening is verwerpelijk want men mag niet proberen winst te maken uit de watervoorziening voor arme mensen. Dit maakt schoon water voor hen ontoegankelijk. Het is ook belangrijk dat goede waterafvoer en riolen beschikbaar zijn.

Het boekje *Een andere wereld dromen* laat duidelijk zien dat klimaatverandering negatieve effecten heeft op de bevolking van Zuid-Afrika en van Afrika als geheel. Daarom bidden wij met Psalm 104 (vers 30): *Zend uw adem (...) zo geeft u de aarde een nieuw gelaat.*

Op basis van notities van Ds. Mary Anne PLAATJIES VAN HUFFEL;

Ecokerk: duurzaamheid en ecologische rechtvaardigheid

Sinds de oecumenische bijeenkomst in Bazel, mei 1989 en het brede (oecumenische) Conciliair Proces, werd de *Zorg voor de Schepping* als derde luik nadrukkelijker toegevoegd aan de inzet voor rechtvaardigheid en vrede binnen de christelijke kerken in Europa. In het Vlaamse Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede (NRV), een samenwerkingsverband van negen christelijk geïnspireerde solidariteitsorganisaties (RK) groeide het verlangen om vanuit een christelijk gelovige inspiratie ook uitdrukkelijker bij te dragen tot het informeren en sensibiliseren rond klimaatverandering en de mogelijke bijdragen tot bescherming van het milieu.

In 2005 werd de beweging Ecokerk opgericht en kort daarna door de Belgische bisschoppen aan NRV toevertrouwd. Ecokerk werkt systematisch of themagebonden samen met een breed netwerk binnen en buiten de katholieke kerk. Bijvoorbeeld met de Verenigde Protestantse Kerk in België (VPKB) maar ook met verte-

genwoordigers van andere levensbeschouwelijke overtuigingen (moslims, boeddhisten, vrijzinnigen) en de academische wereld. Ecokerk maakt ook deel uit van de Klimaatcoalitie.

Ecokerk wil gelovigen en geloofsgemeenschappen inspireren, sensibiliseren en mobiliseren rond de zorg voor de schepping! Dit betekent: de zorg voor het klimaat, voor de biodiversiteit, voor een rechtvaardige en duurzame levenswijze tegenover alles en iedereen, voor nu en de toekomstige generaties. Ecokerk heeft aandacht voor meer duurzame en rechtvaardige handel met de prijsuitreiking van de *fairste kerk*. Zij geeft ideeën voor liturgie, meditatie en bezinning en daarnaast geeft zij ook thematische dossiers uit. Elk jaar maakt zij de liturgie voor scheppingszondag, de eerste zondag van september.

Ecologie en spiritualiteit

Belangrijk is dat ecologie verbonden wordt met spiritualiteit. Mensen worden ideeën gegeven om hun ecologische voetafdruk te verkleinen. Als individu, als gelovige, maar zeker ook als gemeenschap (gemeenten/parochies, jeugdbewegingen en congregaties).

Ons verhaal is niet evident, zeker als je het houdt op het niveau van een mooie tekst produceren. Als je echter samen iets doet, zoals een kerkgebouw isoleren (of samen nadenkt over omschakelen op groene stroom), dan gaat die tekst ergens over en bekijk je wat je doet ook op een andere manier. Isolatie is dan niet enkel investering, maar ook een doelbewuste stap in een ecologische evolutie, die je vanuit je geloof en traditie positief kunt motiveren ¹. Op die manier wil de beweging van Ecokerk een draagvlak creëren voor verandering waardoor de stap naar de politieke beleidsmakers gezet kan worden. Een belangrijk onderdeel van de werking van Ecokerk.

De VPKB is in de Stuurgroep van Ecokerk vertegenwoordigd. Zo kan zij de deskundigheid en de dynamiek van Ecokerk ook uitdragen binnen de VPKB. *In aanloop naar de cruciale VN-klimaatop dit jaar in Parijs (30 november-11 december) is de topprioriteit: aandacht van Kerken en gelovigen vragen voor de zorg voor de schepping in het bijzonder voor het klimaat. Het is niet minder dan een oproep tot milieubekering. Belangrijk hierbij is de overtuiging van de samenhang van de zorg voor de schepping met vrede en gerechtigheid.*

Natuur en Schepping

Ecokerk nam het initiatief tot de campagne *Het klimaat verandert OOK MIJ*. Zij zorgde voor een sprekend affiche.² Als het over ecologie gaat, dan is de specifiek kerkelijke invalshoek de zorg voor de natuur als schepping. *Schepping en natuur zijn geen synoniemen. Schepping is een opdracht, een toekomstvisioen. Deze tijd, met zijn milieu- en klimaatproblemen en de sociaaleconomische crisis, is bij uitstek een tijd om als mensen scheppend aanwezig te zijn. Als christenen zien we natuur en aarde als een gave: dat is een sacramentele in plaats van instrumentele visie - de aarde beschouwen als een ding, de grondstoffen als materie. De mens is geen heerser over de aarde, maar is geroepen om de wereld zodanig te ordenen, dat alles en iedereen tot zijn recht komt en we komende generaties een zo ongeschonden mogelijke aarde kunnen doorgeven.*³

Op de website : www.hetklimaatverandertookmij , staat een reeks bijdragen te lezen van vele prominenten uit Vlaanderen over hoe het klimaat hen heeft veranderd in denken en doen. Ook ds. Steven Fuite schreef een bijdrage. De moeite waard om te lezen. U kunt eventueel uw eigen verhaal toevoegen.

Greet HESLINGA,
afgevaardigde van de VPKB-werkgroep
Kerk in de Samenleving in Ecokerk.

Voor meer informatie:

www.ecokerk.be

Het affiche kan hier gedownload worden evenals een Power Point, die -aangepast- goed te gebruiken is voor een gespreksavond. Er is ook een Gespreksmodel beschikbaar

www.vpkb.be

)1 Karel Malfliet, coördinator van Ecokerk in Kerk en Leven, 22-7-2015, p.6

)2 Exemplaren zijn verkrijgbaar op het Synodebureau.

)3 Karel Malfliet, Kerk en Leven, 22-7-2015, p. 6

In alles bent u bij ons

God, trouwe Vader, liefste Moeder,
in alles bent U bij ons,
in bloemen en in vogels,
in mensen hand in hand,
in vlinders, bijen, bomen,
langs blauwe lucht en wolken,
in elke korrel zand.

En alle kleuren om ons heen,
de sterren en de storm,
de vruchten, de seizoenen,
zij komen van uw hand.
Verwonderd om de verwevenheid
van al het goede, staan we stil
in dankbaarheid.

Amen

(Jeanette van Osselen)

Scheppen is ruimte geven én scheiden

Deze titel omschrijft heel mooi wat scheppen is. Het is ook een treffende typering van wat geloven inhoudt. Het werkwoord bevrijden komt van een stam waar dat ruimte geven in zit. Als Israël uit Egypte bevrijd wordt, gaat het om hetzelfde. Egypte heet in het Hebreeuws Mitsraim. Dat betekent eigenlijk land van benauwdheid, angstenland. Je wordt bij de keel gegrepen en kunt niet meer ademen. Dat werkwoord heet in het Hebreeuws Tsarar. Het betekent benauwen. Wel, uit zo een land móét je bevrijd worden, want je krijgt geen ruimte om mens te zijn! Jezus' werk ligt in het verlengde van deze bevrijding uit het benauwdheidsland: zijn verlossing maakt de banden van de dood los, zijn helen en genezen, ja zijn vergeven schept ruimte, waardoor mensen weer vrij kunnen opademen. Ze zijn niet meer uitgeschakeld, ze téllen weer, ze mogen begenadigd mens zijn.

In den beginne

Wel, van *in het begin* gaat het hier ook om. In het *begin* zijn de eerste woorden van het scheppingsverhaal en dus van de Bijbel. Die betekenen niet zozeer een aanduiding in de tijd, 4,5 miljard geleden, maar veel meer *in principe, in beginsel*. *Bereshit* heet het boek Genesis in de Hebreeuwse bijbel: wat de exacte omschrijving van *in principe* is. In beginsel wil God ruimte scheppen op aarde, opdat het daar leefbaar en menselijk wordt. In principe gaat God licht scheiden van de duisternis. In beginsel schept God de voorwaarden voor een wereld die *tof* is. De *ruimte* om echt te leven moet gecreëerd worden. Dat gaat echter niet vanzelf. Vandaar deze scheppingsakte van God om principiële zaken neer te zetten.

Het scheppingsverhaal is later geschreven dan vele andere verhalen (zoals de uittocht uit Egypte). De Bijbelschrijver verwerkt die bevrijdingsgedachte dan ook. In Gen.1:2 lezen we:

De aarde nu was woest en ledig (tohu-bohu) en duisternis lag op de oervloed

Meestal worden deze verzen als het *klassieke maanlandschap* gelezen: er wàs nog niets en dan begint God er iets van te maken. Uit vergelijkende teksten van de bijbel weten we nu dat het anders is.

Jeremia

In het boek Jeremia komt dit begrippenpaar *woest en ledig* (tohu-bohu) ook nog voor. Het is de *enige keer* in de bijbel dat het zo naast elkaar staat! Jeremia beschrijft met dat tohu-bohu de catastrofe na de verwoesting van Jeruzalem en het beloofde land. Het is werkelijk mis met de mensen en Gods goede schepping.

Lees maar:

*Ik zag de aarde
en zie, zij was woest en ledig (tohu-bohu)
ik zag naar de hemel
en zijn licht was er niet.
Ik zag de bergen
en zie, zij beefden, en alle heuvelen schudden.
Ik zag,
en zie, er was geen mens
en al het gevogelte van de hemel was weggevlogen
Ik zag,
en zie, de gaarde was woestijn
en al zijn steden waren in puin gestort,
voor JHWH, voor zijn brandende toorn. (Jer.4:23-26)*

Wat Jeremia eigenlijk ziet, is een totaal verwoest land: steden in puin, vogels weggevlogen, geen hemels licht meer, bergen en heuvelen die aan het beven en schudden zijn, géén mens meer... Kortom, de wijngaard, de tuin, de lusthof, alles waarmee je het beloofde land kunt omschrijven, was woestijn geworden. *Tohu-bohu* is de neerslag daarvan, de samenvatting. Zo druk je dat uit in het Hebreeuws. Een soort Hiroshijima, waar je radeloos van wordt en met verbijstering naar kijkt, als je nog de kans hebt!

Terug naar Genesis 1

Als je de zeggingskracht van deze profetische kritiek in je oren hebt, begrijp je het tohu-bohu van Genesis 1, 2 ook beter. Als je aanneemt dat het scheppingsverhaal nà Jeremia geschreven is, klinkt het tohu-bohu ook anders. Het is dan geen biologische of geologische toestand die beschreven wordt, maar een theologische duiding van een stuk geschiedenis van Israël: *het is helemaal mis gegaan, het is Hiroshijima in het kwadraat geworden.*

Wel, dat gevoel pikt de schrijver van Genesis 1 nu op, in of na de ballingschap. Met diezelfde kernwoorden die de wanhoop beschrijven, de chaos, de droom van een stad van vrede (Jeru-salem) en een veelbelovend land vernietigd: tohu-bohu is de aarde (1:2).

Het is interessant te zien hoe de Jesaja van de ballingschap (IIde Jesaja, Jes.40-55) de uittocht uit de ballingschap verkondigt: er komt een nieuwe tijd, er is troost voor mijn volk,

Zo zet de schrijver in en verdubbelt dit gevoel nog, zoals de volgende zin aangeeft: *duisternis lag op het aangezicht van de oervloed (1:2a)*

De *oervloed* is kenmerkend voor allerlei bedreiging die de aarde kan *overspoelen*: het zondvloedverhaal, de wateren van de Schelfzee of Jona. Toch wordt steeds verteld in deze voorbeelden, dat de oervloed kan bedwongen worden, de dreiging overwonnen.

Hier in Genesis is de oervloed gecombineerd met de duisternis dreigend aanwezig. Samen met tohu-bohu vormen zij de ervaringsinzet van ons verhaal: een leeg, verwoestend gevoel dat vele ballingen herkenden. Het *niets* is onder ons.

Scheppen: creatio ex nihilo

Zo wordt schepping vaak omschreven, als schepping *uit het niets*. Er was niets, en daaruit heeft God alles gemaakt. Zo wonderlijk, zo mooi. Kijk maar!

De bijbeltekst weersprekt ons eigenlijk. Het *niets* is – wederom – het theologische niets. Datgene wat tot niets leidt. *Tohu* is het: leeg, ijdel, tevergeefs.

Tegenóver dat niets gaat God creatief aan de gang. Maar, dat niets *bestaat* wel in deze wereld. Dat is niet het vormeloze biologische oerbegin. De *duisternis* heeft macht, de *oervloed* bedreigt, het *tohu-bohu* is afschuwelijk om aan te zien en is een neerdrukkende macht. Daartegenover gaat God ruimte maken. Dat is de inzet van zijn schepping. God gaat niet roepen op de eerste dag: *Er zij duisternis*, want die *is* er al. Die ligt al op het aangezicht van de oervloed. Scheppen is dus een werkwoord dat *wé*groept uit die ellende, dat nieuwe wegen zoekt, dat *leven* wil brengen dat niet meer bedreigd is, dat openingen scheidt.

Dit werkwoord komt vooral op twee plaatsen in de Schrift voor:

- bij de profeet Jesaja die oproept om uit de ballingschap weg te trekken, terug naar Sion, naar het beloofde land. Daar staat veelvuldig dat God een nieuwe mogelijkheid *schept*, een nieuwe hemel en aarde *schept*: *Ik schep Jeruzalem tot jubel en zijn volk tot blijdschap (Jes. 65:18)*. Dit scheppen van God is verrassend, wonderbaar, vernieuwend, wat niemand had gedacht (vgl. 65:17).

- Bij de beginhoofdstukken van Genesis. Deze hoofdstukken zetten in principe neer waar het God om te doen is: het creëren van hemel en aarde, het scheppen van de mens naar zijn beeld en gelijkenis, de wereld een aangezicht te geven dat barmhartig en tof is. Van de 48x dat scheppen voorkomt, leren we het steeds verstaan als *een nieuwe mogelijkheid creëren*, ons uitleiden uit het Niets. Als een werkwoord waar de handelende persoon enkel God is! Zo wordt dit wonderbaarlijke scheppen ook een belijdenis van de schrijver. Je *geloof* in de beweging die de Schepper voltrekt: van oud naar nieuw, van dood naar leven, van donker naar licht, van tohu naar tof in alle opzichten.

Na de ruimte het plezier

Op de drie eerste dagen van het scheppingsverhaal wordt er vooral *gescheiden*: scheiding tussen licht en duisternis, tussen de wateren en het droge... Als dat

allemaal door elkaar loopt, is er geen veilige ruimte beschikbaar, ben je nooit zeker van het droge, kan licht ook *duisternis* genoemd worden. Daarom is dit scheiden ook ruimte geven aan het goede. Dit is heilvol. Die drie dagen creëren de voorwaarden, waarop de schepping kan gedijen. Dat laatste wordt met plezier beschreven. Via woordspelingen en alliteraties horen we het plezier van de verkondiger:

Dan zegt God:

laat de aarde groen doen groeien

een gewas dat zaad zaait...(v.11)

laten de wateren wemelen van het gewriemel van bezielde leven

en laat er gevogelte vliegen over de aarde

(v.20, Naardense Bijbel)

Groen groeien, zaad zaaien, wemelen van gewriemel, gevogelte vliegen... Je ziet het gebeuren, je hóórt de tinteling. De schrijver komt haast medeklinkers tekort om dat uitspruiten en gewriemel te vertolken. Je hoort de verwondering erin. Zo creatief bezig zijn, is echter ook een plezierige aangelegenheid. Je merkt het aan alles! Dit is het decor van Gods heerlijkheid. Alles mag op zijn eigen plaats joechjachen.

De mens als kroon van de schepping

Genesis 1 gebruikt maar zelden het werkwoord scheppen. Noch het licht, het droge, het groen, de vissen en

de vogels, ze krijgen geen van alle het bijzondere woord *scheppen* mee. Enkel bij de mens staat dit werkwoord driemaal:

*God schiep de mens naar zijn beeld,
naar het beeld Gods schiep hij hem,
mannelijk en vrouwelijk schiep hij hen (1:27).*

God haalt hier echt een krachttoer uit. Zo simpel is het niet een mens naar Gods beeld te creëren. Er zit ook een verrassing in. We hebben gehoord dat het groen, de vruchtbomen, het wild gedierte, het vee, alles is *naar zijn aard* geschapen. Wel 10 maal horen we dat: *naar zijn aard, naar hun aard*.

Nu komt het maken van de mens. Waarom had er niet kunnen staan: *God schiep de mens naar zijn aard*? Dat klopt toch? Hoeveel mensen leven niet naar hun aard. Je aard kun je toch niet veranderen? Als mens ben je toch deel van de natuur? Juist hierin zit het anders-zijn van dit verhaal. Gods schepping legt zich niet neer bij de harde feiten (tohu-bohu), het legt zich niet neer bij de aard van de mens, maar wil een ander soort mens: een beelddrager van God, een gelijkende van God. Daarom staat dat werkwoord *scheppen* hier driemaal. Zoiets tover je niet even tevoorschijn. Je *gaat en vermenigvuldigt* je niet even om zo nieuwe beelddraggers van God te kweken?! Neen! De strekking is niet biologisch, maar theologisch!

Scheppen en ruimte maken

Géén biologische verklaring van de oorsprong aller dingen, maar wel: hoe krijgen we in deze wereld een goede schepping, met een even toffe mens die dit alles dient en bewaart? Gods scheppingsdaad is daarin eerst *tegenhouden*: de duisternis, de wateren, het tohu-bohu (woest en ledig). Het is er blijkbaar wel – heel realistisch – maar ze mogen geen kans krijgen de wereld te verzieken. Daarom is deze daad eigenlijk ruimte creëren voor alles wat anders geen echte kans krijgt. De schepping is een parel en een kleinood, kwetsbaar en hemels, maar daarom ook willen de machten zich eraan vergrijpen. Dat kwetsbare - mens, dier en deze natuur - moet ruimte krijgen. De *eerstgeborene van de nieuwe schepping*, Jezus Christus, was ook zo'n kleinood: hemels en kwetsbaar. De machten moésten Hem niet en wilden Hem voorgoed uitschakelen. Het is hen niet gelukt, omdat Gods schepping *tegennatuurlijk* is: ze gaat over de dood heen! Op zulke mensen, die het beeld uitdragen van deze Schepper, van deze mensenzoon, daar wacht de schepping, met reikhalzend verlangen!

Werkgroep Kerk in de Samenleving (KidS).

Wandelen en fietsen voor het klimaat

In verschillende landen in de wereld zijn mensen in de benen gegaan voor het klimaat. Afgelopen zomer begon een groepje mensen al te wandelen vanuit het uiterste noorden van Noorwegen. Onderweg naar het zuiden zal het estafette-stokje steeds worden doorgegeven aan andere wandelaars. Eindbestemming van de pelgrimage is Parijs waar de tocht juist vóór de klimaat-top hoopt aan te komen. Groepen uit, onder andere, Finland, Zweden, Denemarken en Duitsland zullen ook in de pelgrimage meelopen.

Uit Hongarije komt een groep fietsers. Op de tocht zullen zowel plaatsen worden bezocht die model staan voor klimaatopwarming als ook vindplaatsen van hoop. Ook in Nederland en het Verenigd Koninkrijk gaan mensen wandelen. Halverwege de pelgrimage door Europa vond in oktober, in Duitsland, met de pelgrims een conferentie plaats over klimaat gerechtigheid die georganiseerd was door de Conferentie van Europese Kerken. In Mozambique vertrok op 31 augustus een groep fietsers voor een fietstocht van zo'n 6.500 kilometer door Zuid Afrika, Botswana, Zimbabwe, Zambia, Malawi, Uganda en Tanzania naar Kenya. Het motto van de fietstocht, de langste ooit in de Afrikaanse geschiedenis, is *Wij hebben Geloof - Kom nu in actie voor Klimaat Gerechtigheid*.

Ecokerk overhandigt klimaatdossier van Minister Joke Schauvliege

Op 5 oktober werd door Ecokerk een bijeenkomst georganiseerd op de biologische daktuin van de Koninklijke Bibliotheek in Brussel. Daar werd een klimaatdossier overhandigd aan minister Joke Schauvliege. In het dossier werden naast klimaateisen voor de politieke verantwoordelijken ook persoonlijk geschreven getuigenissen opgenomen van ruim 50 vooraanstaande vertegenwoordigers uit het brede middenveld, de Kerk en de academische wereld (waaronder synodevoorzitter ds. Steven Fuite). De getuigenissen werden geschreven voor de online actie *Het klimaat verandert OOK MIJ* van Ecokerk. *Samen illustreren ze het grote draagvlak dat in onze samenleving bestaat voor het klimaatbeleid dat onze wereld nodig heeft, en dat u met uw Belgische collega's moet realiseren in ons eigen land, en straks in Parijs met uw internationale collega's voor de hele wereld*, aldus Luk De Geest (voorzitter Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede).

Lees meer: www.netrv.be

Werkgroep Kerk in de Samenleving

Het klimaatdossier in dit nummer van Kerkmozaïek is samengesteld door de werkgroep Kerk in de Samenleving (KidS). De werkgroep KidS ressorteert onder de Coördinatie Bezinning en Dialoog van de VPKB, welke wordt voorgezeten door prof.dr. Eddy van der Borght. De werkgroep bestaat uit de volgende personen:

Vincent Dubois (voorzitter)
ds. Greet Heslinga (vicevoorzitter)
Rob van Drimmelen (secretaris, vandrimmelen.krabbe@numericable.be)
ds. Yolande Bolsenbroek
ds. Laurence Flachon
Chris Lefebvre
ds. Marc Lenders
mevr. Françoise Nimal

Jesus en Paulus over de beloning van voorgangers

Het salaris van predikers lijkt misschien een bizar thema in verband met Jezus en Paulus. Toch waren beiden betrokken bij een discussie hierover. Dat blijkt wanneer we de opvattingen van de rabbijnen erbij betrekken.

De rabbijnen en Jezus over beloning van leraren

Verschillende malen is in deze serie het thema van geld en bezit besproken. Soms zijn Jezus en de rabbijnen en hun voorgangers, de Farizeeën het eens op dit gebied, soms oneens. Oneens waren zij over bezit. Rabbijnen en Farizeeën vonden dat je verstandig moet omgaan met bezit en maximaal een vijfde van je bezit aan de armen mag geven. Toen een koning, die Joods geworden was, heel zijn geërfde bezit wegschonk bij een hongersnood, keurden de Farizeeën dat af. Maar hij zei dat hij een *schat in de hemel* had verworven. Jezus zou het daarmee eens zijn, hoewel niet principieel: hij vond het best dat Zacheüs maar de helft van zijn bezit weggaf.

Waar Jezus en de rabbijnen het wel over eens waren is dat je voor onderwijs over de Tora geen beloning ontvangt. *'Om niet hebben jullie ontvangen'*, zei hij toen hij zijn apostelen uitzond om te prediken, *'om niet moeten jullie geven'* (Matt. 10:8). Ook de rabbijnen zeiden: *'Zoals water kosteloos is, zijn de woorden van de Tora kosteloos'* (Jeroesjalmi Nedarim 4:3, 38c). Wel hadden leraren recht op een gastvrij onthaal wanneer ze op rondreis waren. De evangeliëtraditie zegt het met een spreuk: *'De arbeider is zijn voedsel waard'* (Matt. 10:10). In Lucas staat het anders: *'Eet en drink wat men je aanbiedt, want de arbeider is zijn loon waard'* (Luc. 10:7). Eigenlijk gaat het niet om *loon*, maar om levensonderhoud. Op de achtergrond speelt de regel dat landarbeiders mogen eten van de oogst waaraan zij werken. Deze is geworteld in de Oude Testament (Deut. 23:25-26) en wordt uitgewerkt in de rabbijnse traditie.

In het algemeen vonden de rabbijnen dat mensen moeten werken voor hun levensonderhoud en prezen zij de arbeid: *'Groot is de arbeid ...'* (Mechilta de-Rabbi Sjimon ben Jochai 20:9). Op dit punt verschilde Jezus weer van opvatting. We zagen het eerder: hij steunde Maria die luisterde naar zijn onderricht, niet de altijd zwoegende Martha (Luc. 10:41).

Paulus de ex-Farizeeër

Wat dat aangaat bleef Paulus volop Farizeeër. Hij spoort de gelovigen in Tessalonika aan om *'hun eigen brood te verdienen'* en *'iedereen die zijn dagelijks werk verwaarloost, terecht te wijzen'* (1 Tess. 4:11; 5:14, NBV). Dat was kennelijk niet duidelijk genoeg en hij legt nogmaals uitvoerig uit dat iedereen zijn eigen brood moet

verdienen: *'Wie niet wil werken, zal niet eten'* (2 Tess. 3:6-12). Paulus kende Jezus' opvatting: *'De Heer heeft bepaald dat de verkondigers van het evangelie van het evangelie moeten leven'* (1 Kor. 9:14). Maar hij schrijft herhaaldelijk dat hij daar zelf geen gebruik van maakt maar zijn eigen brood verdient (zie b.v. 1 Kor. 9:15 en 1 Tess. 2:9 en vergelijk Hand. 18:3). Toch maakte hij uitzonderingen. In sommige gemeenten waren er weldoeners die hem ruimhartig steunden (zie vooral Fil. 4:10-20). Een soort uitzondering was ook zijn collecte-campagne.

Paulus' inzameling voor de heiligen

Alle *grote brieven* van Paulus refereren aan zijn inzameling voor de moederkerk in Jeruzalem. 1 Kor. 16:1-4 geeft zakelijke instructies voor de uitvoering van de *collecte voor de heiligen*. De Jeruzalemse kerk en haar leiders werden blijkbaar aangeduid als *de heiligen*. 2 Kor. 9:1 spreekt, letterlijk vertaald, van *'het dienstbetoon aan de heiligen'* dat weer opnieuw moet worden aangezwengeld. Rom. 15:25-31 vertelt dat Paulus nu op weg is naar Jeruzalem om *'de armen onder de heiligen te dienen'*. Wellicht vloeit het allemaal voort uit het apostelakkoord van Gal. 2:10. Het komt erop neer, dat de heidenkerken de kas van de kerk in Jeruzalem ondersteunden, waarover we in Handelingen lezen (Hand. 4:32-35). Daarmee werden inderdaad armen geholpen, maar niet alleen. Ook leidinggevend, *profeten en apostelen*, moeten eruit onderhouden zijn. Dat staat in de Didachè (11-13): een gevestigde profeet of apostelen is *'evenals de arbeider zijn voedsel waard'*. En de brief die namens Paulus aan *Timotheüs* geschreven is, stelt: *'Oudsten die goed leiding geven moeten dubbel worden beloond ... de arbeider is zijn loon waard'* (1 Tim. 5:17-18). Dit laatste werd kerkelijke praktijk. Maar tegenwoordig lijkt er vaak veel te zeggen voor de oplossing van de rabbijnen, die Paulus voor zichzelf aanhield: gestudeerde voorgangers die in hun eigen levensonderhoud voorzien.

Namens de werkgroep
Jodendom-Christendom,
prof. Peter TOMSON

ProJOP-nieuws

Christelijke muziek voor kinderen: Voor thuis, in de kerk en kindernevendienst

Waar vind je leuke, Nederlandstalige liedjes, met leuke muziek en goede teksten? Het kan een zoektocht zijn, terwijl het een leuk cadeautje kan zijn met de feestdagen weer in het verschiet. Daarom heb ik me ook eens ondergedompeld in de teksten en luisterfragmenten van christelijke kinder cd's. Hieronder een selectie van 5 cd's die ik aanraders vind, van 5 grote namen op de Nederlandstalige christelijke kindermuziekmarkt.

1. *Groter Groeien, Elly en Rikkert*. De opa en oma van het genre, maar in hun repertoire zitten heel wat onver-

getelijke, mooie, vrolijke en originele liedjes. Groter Groeien is een recente cd met ook nieuwere liedjes. Elly en Rikkert hebben verschillende cd's met liedjes voor kleine kinderen, zoals deze. Mijn favorieten zijn 'Dankliedje voor het eten', 'Zegenwens', 'Groter groeien' en 'Als God een schipper was'. Voor een cd met hun grootste hits kun je bijvoorbeeld gaan voor *Een Boom vol liedjes*.

2. *Psalmen 4 Kids, Kinderkoor de Bromvlieg*. Een dubbel-cd met in totaal wel 26 psalmen, vertaald en op muziek gezet voor kinderen en gezongen door kinderen. Alleen daarom eigenlijk al een vermelding waard. De teksten blijven dicht bij de psalmen, maar zijn toch begrijpelijk. De muziek is niet altijd super origineel. 'God waarom hebt u mij verlaten' en 'Een duif' daarentegen bezorgden me een beetje kippevel, 'Sta op en Zing' en 'Klap in je handen' catchy liedjes die de lofprijs uit de psalmen heel dichtbij brengen.

3. *Marcel en Lydia Zimmer - A tot Z*. Bekend geworden door hun liedjes voor Opwekking. Hun kinderliedjes zijn voor de basisschoolleeftijd, geschreven vanuit de leefwereld van kids, met veel actuele thema's. Voor deze cd werkten ze samen met andere schrijvers, en dat was een goede zet. Hun andere cd's zijn vrij poppy met veel beats en elektrische gitaar, je moet er een beetje voor zijn. Op A tot Z staan eigenlijk van A tot Z leuke en mooie liedjes, gegrepen uit het leven. 'Stel je voor dat er geen dieren zouden zijn' 'Een liedje voor u' 'Foto' 'Help mij om stil te zijn'...echt een aanrader.

4. *Oké4kids - Dichterbij*. Thema-cd uit de Oke4kids-serie. De liedjes zijn geschreven door diverse auteurs en componisten, bekend en minder bekend. Persoonlijk

vind ik de meeste cd's in de serie nogal wisselend, met heel toffe songs en dan ook een aantal liedjes die me echt niet aanspreken. Wel handig is dat overal werkmappen en backingtracks bij te koop zijn, en dat er vaak ook enkele wat 'wereldser' liedjes bij zitten. *Dichterbij* is voor mij wel een heel geslaagd project, het is een mooi thema en de liedjes klinken geïnspireerd, met mooie teksten en wisselende sferen. 'De dichterbij' is mijn favoriete liedje, en ook 'Heel dichtbij', 'Vertel het maar aan Mij' en 'Een wonderlijke wereld' maken het een mooie cd.

5. *Opwekking 4 kids - nummer 24*. Jup, de kindervariant van de bekende evangelische serie, met inmiddels al 24 cd's. Ik heb me nog niet door alle 24 heen geluisterd, maar de meest recente vond ik wel een aanrader. Het grote voordeel van de opwekkingsliedjes is dat ze gemaakt zijn om te zingen. Ze zijn dus makkelijk en bruikbaar in een dienst, voor kids en voor de hele gemeente. De teksten kunnen soms een beetje kort door de bocht of te moralistisch naar mijn smaak zijn, maar op deze cd viel dat erg mee. Vergeleken met de volwassen Opwekking vind ik de Kids serie minder eenzijdig, er zijn liedjes over heel uiteenlopende thema's. Er staat een mooi 'Votum en groet' op en ook 'Ik wil even bij u komen' zou je zo in een dienst kunnen integreren, 'Een tikkeltje jaloers' en 'Waarom' zijn dan weer vrolijke meezingers.

En zo zijn we door mijn persoonlijke lijstje heen. Dit zijn natuurlijk maar een paar suggesties. Ik raad je aan om zelf eens op zoek te gaan! Online kun je veel beluisteren en lezen, bijv. op www.oke4kids.nl. De cd's zijn

online te koop of in de evangelische boekhandel in je buurt. Veel luister- en (mee)zing-plezier!

Maria EUWEMA,
Jeugdwerkondersteuner.

Gesprek met de voorzitter

Echte vrede wordt van binnenuit geboren

Al maandenlang worden we overspoeld door beelden van mensen op de vlucht. Mannen, vrouwen en kinderen die zich verdringen aan onze grenzen met maar één doel. Veilig binnen geraken. Ook in dit gesprek kunnen en willen we er niet omheen: vluchtelingen crisis in Europa.

Vluchtelingen zijn van alle tijden. Waarom lijkt de situatie ons deze keer zoveel intenser te raken?

Ds. Fuite: 'De massaliteit van de vluchtelingenstroom maakt ons bang. Dagelijks worden we geconfronteerd met nieuws en beelden van een radeloze mensen-massa die direct of indirect een beroep op ons doet. In de beelden van het aangespoelde jongetje in Turkije en van mensen in een volgepakte Hongaarse trein die associaties oproepen met de deportatietreinen van 70 jaar geleden wordt alle wanhoop en afschuw samengeballd. Al die mensen opvangen in Europa lijkt echter schier onmogelijk. Het gevoel dat we niet aan de roep om hulp kunnen voldoen maakt ook ons radeloos. Mooi en ontroerend is het dat er tegelijkertijd van alle kanten initiatieven ontplooid worden om mensen eerste hulp te bieden. De publieke opinie met betrekking tot migranten lijkt te kantelen. Dat is een hoopvol signaal.'

Hoe mooi ook, heeft het ook niet een beetje het karakter van een hype?

'Misschien wel, maar dat betekent niet dat wat er nu gebeurt slecht is. Er komen goede dingen bij mensen los. Maar het enthousiasme van dit moment zal op langere termijn waarschijnlijk afnemen, terwijl structurele oplossingen nodig zijn, bijvoorbeeld op gebied van huisvesting en integratie. Die vergen een langere adem. Verder is het van essentieel belang dat de oorzaak van de problemen wordt aangepakt.'

Waar denkt u dan aan?

'Het is evident dat de strijd tussen IS en Assad in Syrië één van de grote oorzaken is van de huidige vluchtelingenstroom. Hoezeer ik het ook betreurt, het is nauwelijks denkbaar dat die strijd zonder militair geweld van

buitenaf kan worden beëindigd. Maar échte, structurele vrede kan nooit van bovenaf worden opgelegd. Zij wordt van binnenuit geboren, als mensen ervaren dat ze welkom zijn.'

Wat wordt op dit moment van de kerken gevraagd?

'Van de kerken wordt gevraagd daadwerkelijk hulp te bieden. Dit hoort zo vanzelfsprekend bij kerk-zijn, dat daar geen speciale verklaringen of persberichten voor hoeven uit te gaan. Nú zijn de vluchtelingen nog welkom in de samenleving en hoeven we ons als VPKB ook niet te profileren – als het daar al om zou gaan. Maar de Kerk is er ook voor ná de hype. Ik ben dan ook heel blij dat twee VPKB-werkgroepen, de werkgroep Migratie Samenleven en Geloven (MiSaG) en de werkgroep Kerk in de Samenleving (KidS) in september de handen in elkaar hebben geslagen om deze maand tijdens de synodevergadering, een lange-termijn actieplan te presenteren waaraan de hele VPKB kan deelnemen.'

Kan het feit dat een groot deel van de vluchtelingen moslim is het beeld van de moslimgemeenschap in België beïnvloeden?

'In deze vluchtelingen crisis wordt zichtbaar dat ook – misschien zelfs *juist* - moslims zelf slachtoffer zijn van groeperingen als IS. Deze keer is de focus niet gericht op de radicaliserende jongeren, maar op de slachtoffers van die moslimterreur. Hun wanhoop raakt ons op een ander, menselijker niveau dan de beelden van dood en verderf predikende moslimfanatici. Op termijn zal dat zeker kunnen leiden tot een meer genuanceerde kijk op onze moslimbroeders en -zusters. Het feit dat een groot deel van Europa deze vluchtelingen wil ontvangen is wat dat betreft al een belangrijk signaal. Tegelijkertijd besef ik dat de verhoudingen in onze maatschappij op den duur onder druk kunnen komen te staan door de massale toeloop van mensen uit een volstrekt andere (geloofs-)cultuur die hier hun plaats opeisen. Ik hoop echter dat de kerken voortdurend open zullen blijven staan voor hun noden en hun verhalen.'

Interview: Annet Sinnema

“De vluchtelingencrisis Hoe gaat we als gemeente daarmee om?”

Mensen op de vlucht. Niets nieuws, helaas. Onze voorouders, in de 16de eeuw bekeerd tot het protestantisme, moesten ook al op de vlucht slaan, voor inquisiteurs en vervolgers. Zij gingen op zoek naar (godsdienst)vrijheid en een beter leven. Ook tijdens de twee wereldoorlogen die ons land teisterden, trokken duizenden vluchtelingen de grenzen over om aan al het oorlogsgeweld te ontkomen. Een veilig onderkomen vonden ze vaak in onze buurlanden, waar ze hulp kregen en gastvrijheid ontmoetten. De geschiedenis herhaalt zich, voortdurend...

Dat Europa sinds maanden overspoeld wordt door duizenden en nog eens duizenden vluchtelingen uit Syrië, Afghanistan, Irak, Somalië... weten we ondertussen allemaal. De beelden, foto's, getuigenissen van vluchtelingen, journalisten, hulpverleners

spreken boekdelen en schokken velen onder ons. Die vele duizenden vrouwen, kinderen, mannen ontvluchten een land, waar een oorlog waaraan maar geen einde komt, hen geen keuze laat: blijven en vroeg of laat ten onder gaan door het waanzinnige oorlogsgeweld, of vluchten - have en goed achter latend - wanhopig op zoek naar een beter leven, een menswaardig leven, of gewoon... leven.

Als protestantse, christelijke gemeente stellen we ons de vraag: Hoe kunnen, moeten, willen we met deze vluchtelingencrisis omgaan? Veel vragen dringen zich op, zoals:

- wil en/of kan de gemeente initiatieven nemen om vluchtelingen te helpen?
- Kunnen we als kleine gemeenschap zinvolle hulp bieden? Zo ja, hoe?
- Of is het de plicht van de burgerlijke overheid om het nodige te doen om vluchtelingen op te vangen en hun een menswaardig bestaan te bieden? Ontslaat dat de kerkgemeenschap van elke verantwoordelijkheid?
- Zoeken we beter aansluiting bij grote organisaties zoals het Rode Kruis, Artsen zonder Grenzen, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Caritas, Amnesty International? Steunen we die organisaties door middel van bijzondere geldinzamelingen, een inzamelactie van goederen (kleding, voeding, allerlei levensnoodzakelijke benodigdheden,...)?
- Of engageren we ons als gemeente niet voor de vluchtelingen en laten we de beslissing om hulp te bieden over aan elke gemeentelid en elke familie afzonderlijk?
- Wie is bereid initiatief, verantwoordelijkheid, een taak op te nemen bij een eventuele hulpactie die onze gemeente zou opzetten? ... en nog veel meer vragen? ...”

Deze brief werd enkele weken geleden uitgedeeld namens de kerkenraad aan de uitgang van de kerkdienst in Horebeke aan alle gemeenteleden, met een oproep om hierover na te denken en het antwoord van de gemeenteleden aan de kerkenraad te laten weten. Zo zijn er in verschillende van onze plaatselijke kerken denkprocessen aan de gang. Binnen en buiten de Kerk wordt op vele fronten nagedacht en gewerkt aan het vormen van netwerken om ons steentje bij te dragen om iets te doen voor deze mensen in nood, die nu ook letterlijk zo dicht bij ons zijn gekomen.

Ook de Werkgroepen MiSaG (Migratie Samenleven en Geloven), KIDS (Kerk in de Samenleving) zijn met vertegenwoordigers van de Protestantse Sociale Centra, de Synodevoorzitter en penningmeester van de VPKB gaan samen zitten om te overleggen wat wij vanuit onze Kerk hieraan heel concreet en praktisch bij kunnen dra-

gen. Daaruit is een heel dossier met bezinnend materiaal voortgekomen, dat is rondgestuurd naar alle gemeenten, met praktische tips en ideeën, die u op de website van onze Kerk www.vpkb.be kunt lezen. In het decembernummer van Kerkmozaïek vindt u een uitgebreidere thematische bezinning over dit onderwerp. Zo hopen wij als Protestantse Kerk ons kleine steentje bij te dragen aan het lenigen van deze grote nood voor zo veel mensen. Van harte aanbevolen om dit alles te

lezen en in uw kerken te gebruiken!

Namens de Werkgroep MiSaG,
ds. Anne Kooi en
Ds. Lianne de Oude

Nieuws uit de Faculteit

Het nieuwe academiejaar werd op 1 oktober plechtig geopend in de Museumkerk te Brussel. Twee kernwoorden kleuren de werking van de Faculteit dit jaar: continuïteit en vernieuwing. Dit moet ons de kans geven, de protestants theologische opleiding in België te garanderen.

Weinigen weten dat er eigenlijk sprake is van twee faculteiten. Door de politieke besluitvorming in België inzake universitair onderwijs was men genoodzaakt een administratieve scheiding van de twee taalsecties door te voeren. Dit betekent geenszins dat er geen samenwerking meer is, integendeel. Zo is bijvoorbeeld professor Johannes Taschner in beide taalsecties verantwoordelijk voor de leerstoel Oude Testament. Aan Franstalige zijde neemt inspecteur voor het godsdienstonderwijs Guy Rainotte de academische coördinatie waar. Aan Nederlandstalige kant doet ondergetekende hetzelfde. Nu het academiejaar uit de startblokken is geschoten, kunnen we vooruitblikken naar wat de toekomst brengt.

Studentenwerving

Veruit de voornaamste prioriteit voor de komende jaren is de faculteit laten oplichten in het Belgische onderwijslandschap. Het is de bedoeling dat we de komende jaren studenten en geïnteresseerden warm krijgen om in de Bollandistenstraat deel te nemen aan onderricht en onderzoek. Daarbij moeten we ons niet al te veel illusies maken, want storm zal het niet lopen. Gezien de steeds verdergaande secularisering dreigt de belangstelling voor traditie, Bijbel en religie steeds dieper weg te zakken. Maar deze tendens biedt ook mogelijkheden. We kunnen constateren dat in de geseclariseerde wereld een schoorvoetende vernieuwing van belangstelling voor religie ontstaat. Vaak is deze belangstelling aangezet door de nijpende problematiek van radicalisering enerzijds en zinledigheid anderzijds. De uitdaging voor de komende jaren is de emancipatorische rol van een welbegrepen geloof in de moderne wereld aan te duiden. We zijn ervan overtuigd dat de combinatie van een kritische geest en een spirituele oriëntatie kan bijdragen om onze samenleving te inspireren haar ziel te (her)ontdekken. Daartoe willen wij arbeiders in de wijngaard opleiden.

Wetenschap en cultuur

Een tweede belangrijke pijler waarop de faculteit de komende jaren rust, is de open houding ten aanzien van wetenschap en cultuur. Het reformatische *ad fontes (terug naar de bron)* stelt ons in staat om op een wetenschappelijke, dit is tekstkritische, manier aan Bijbelonderzoek te doen. Onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis van de bronnen, de context en de ontwikkeling van de teksten, alsook een kritische kijk op de verschillende tradities die daaruit voortkomen, biedt studenten mogelijkheden om creatief na te denken over de rol en relevantie van religie vandaag. Dit betekent dat de faculteit, zonder verlies van eigenheid, in debat moet treden met andersdenkenden, ten einde de leegte die de hedendaagse cultuur in het westen domineert gezamenlijk te boven te komen.

Maatschappelijke stem

Een derde en zeker niet het minst belangrijke aandachtspunt is het verwerven van een stem in het maatschappelijk debat. Dit geldt evenzeer voor de VPKB. De faculteit biedt haar diensten en expertise aan om binnen de Kerk samen te werken aan een sterke identiteit die naar buiten een bijdrage kan leveren inzake zingeving en oriëntatie. De media vallen al geruime tijd op dezelfde tegenstrijdige stemmen terug. Als het over religie gaat verschijnen steeds dezelfde publieksfilosofen aan tafel. We menen dat er dringend nood is aan nuancering en kennis. De snelheid waarmee meningen en overtuigingen vandaag *gedeeld* worden, is nooit gezien. Daardoor dreigt verschraling. Zeker op het terrein van zingeving en levensbeschouwing zien we radicalisering en verduistering. Voor deze klimaatwijziging, waarbij de zwakkeren steevast het gelag betalen, zal de faculteit op basis van gedegen onderzoek waarschuwen.

./...

Concreet

Een aantal initiatieven staan op stapel. In het najaar zal de aloude jaarlijkse publicatie van onze Alma Mater, *Analecta*, in een nieuw kleedje een doorstart maken. De mogelijkheid om bij een wetenschappelijke uitgever onze studies en artikelen te publiceren wordt op dit moment onderzocht.

Verder stellen we een aantal samenwerkingsverbanden op poten. Zo wordt met de Evangelische faculteit te Heverlee een gezamenlijk project naar aanleiding van het Lutherjaar in 2017 opgestart.

Gesprekken omtrent lerarenopleiding zijn aan de gang en lezingen en cursussen voor kerkelijke medewerkers en/of lekenpredikanten behoren eveneens tot de mogelijkheden.

Bij dit alles weten we ons gesteund door de collega's in de Kerk. We zijn daar dankbaar voor en hopen de wederzijdse banden nog nauwer aan te halen in de toekomst. Ik wil graag eindigen met een vers uit Deuteronomium: *'De verborgen dingen zijn voor de*

Heer, onze God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen voor altijd, opdat we deze woorden zouden volbrengen.' (Deut. 29:29)

Prof. Dr. Johan Temmerman

Nieuws uit de Synodale Raad

Proponente Françoise Nimal

De Franstalige Commissie Ambten (CdM) evalueerde het proponentchap van mw. Françoise Nimal, wat resulteerde in een positief advies over haar beroepbaarstelling. De Synodale Raad, rekening houdend met dit positieve advies, verklaarde in zijn vergadering van 23 september jl. mev. Françoise Nimal beroepbaar voor het predikambt in de VPKB. Vervolgens heeft de gemeente Verviers-Hodimont een beroep op haar uitgebracht. Inmiddels aanvaardde Françoise Nimal dit beroep en zij zal op zondag 22 november worden ingezegend tot het predikambt en vervolgens worden bevestigd als predikant van de gemeente Verviers-Hodimont.

ds. Peter van Bruggen

De Nederlandstalige Commissie Ambten (CA) beoordeelde de integratieperiode van ds. Peter van Bruggen als geslaagd en adviseerde de Synodale Raad om de instromingsperiode van ds. van Bruggen te valideren. De Synodale Raad volgde het advies en wenst ds. van Bruggen hartelijk te feliciteren.

De vluchtelingencrisis

Twee VPKB-werkgroepen, de werkgroep Migratie, Samenleven en Geloven (MiSaG) en de werkgroep Kerk in de Samenleving (KidS) hebben in september de handen in elkaar geslagen. Veel gemeenten zijn op zoek naar mogelijkheden om vluchtelingen, die direct uit oorlogsgebieden komen, bij te staan. MiSaG/KidS hebben daarom de VPKB-gemeenten een pakket met praktische informatie toegestuurd, bestaande uit voorbeelden van wat VPKB-gemeenten momenteel doen en met een handleiding en andere info. Ook wordt momenteel een actie op touw zet die tot doel heeft op de lange termijn de vluchtelingen te helpen integreren. De actie wordt gepresenteerd en vangt aan op de vergadering van de Synode op 14 november.

Advertentie voorzitter Synodale Raad

De Constitutie en Kerkorde van de VPKB bepaalt dat de verkiezing van de voorzitter van de Synodale Raad door de Synodevergadering minstens zes maanden voor het einde van het mandaat (einde 2016) van de zittende voorzitter plaatsvindt. Uiterlijk zes maanden voor de synodevergadering wordt het profiel van de voorzitter van de Synodale Raad gepubliceerd en wordt een oproep gedaan tot kandidaatstelling. De extra-synodezitting met het oog op de verkiezingen vindt plaats in de maand mei (2016). Tijdens deze synodezitting komen inhoudelijke (studie)onderwerpen aan de orde.

Conform deze procedure vindt u in dit nummer van Kerkmozaïek daarom de advertentie hiernaast.

De Verenigde Protestantse Kerk in België zoekt per 1 januari 2017 een voorzitter Synodale Raad

Deze predikant zal voldoen aan de volgende profielschets.

Hij/zij zal de volgende taken behartigen:

(Ter herinnering de taken voorgeschreven door de Constitutie, art. 30:

- voorzitter Synodale Raad,
 - representatieve functies opgedragen door de Synodevergadering,
 - vertegenwoordiger van de Kerk bij de burgerlijke overheid als *synodevoorzitter*.)
1. als voorzitter van de Synodale Raad bekwaam om op efficiënte wijze leiding te geven aan het bureau van de Kerk in een collegiale geest (voor het uitvoeren hiervan wordt hij/zij ondersteund door een team van administratieve krachten);
 2. als voorzitter van de Synodale Raad de eenheid bevorderen in woord en daad, het bevorderen van gemeenschap door actief aanwezig te zijn op alle niveaus van de Kerk (o.a. in plaatselijke gemeenten, districten, commissies/werkgroepen), en door collegiale betrekkingen te onderhouden met de predikanten;
 3. als vertegenwoordiger van de VPKB volgende representatieve functies waarnemen:
 - covoorzitter Administratieve Raad voor de Protestants-Evangelische Eredienst (ARPEE);
 - belangenverdediging van de VPKB bij de diverse overheden;
 - bij andere Kerken en denominaties in binnen- en buitenland.

Hij/zij zal over volgende kundigheden en vaardigheden beschikken:

(Ter herinnering, de voorwaarden vermeld in de Kerkorde, art. 30.3:

- predikant,
 - master protestantse godgeleerdheid,
 - een 10 jaar actieve ambtsperiode, waarvan minstens 5 als verkozen predikant van een plaatselijke gemeente.)
1. een bekwaam theoloog (niveau master) die, gedragen door een persoonlijke spiritualiteit, de Bijbelse boodschap vertaalt in een visie en een plan voor de VPKB in de 21^e eeuw;
 2. een persoon met bestuurlijke kwaliteiten, die vergaderingen kan leiden, die in teamverband kan werken, die kan delegeren;
 3. een persoonlijkheid die goed communiceert, die zichtbaar aanwezig is, die de Kerk de richting weet te wijzen; een persoonlijkheid die toegankelijk, open, luistervaardig is; iemand die meedenkt en meeleeft (in één woord *pastoraal*);
 4. die actief tweetalig is of wordt (Nederlands -Frans). Kennis van het Engels en het Duits is daarbij zeer wenselijk.

Kortom zal het een persoon zijn met

een persoonlijkheid die weet te motiveren, te bezielen en samen te brengen, die als *primus inter pares* nieuwe wegen durft te wijzen en te begaan met de nodige creativiteit en souplesse, en dit in samenwerking met de Synodale Raad, de districten en gemeenten.

Sollicitaties, in het Nederlands en het Frans, dienen uiterlijk 15 januari 2016 te worden gericht aan:

Huis van het Protestantisme

Coördinatoren Administratie en Financiën

Brognezstraat 44 - 1070 Brussel

